Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

erityisasiantuntija Ulla Palander

Lausunto
6.9.2023

VN/34446/2022

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Viite: Maa- ja metsätalousvaliokunta perjantai 08.09.2023 klo 09.00 / E 99/2018 vp
Lausuntopyyntö 22.08.2023

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN LAUSUNTO E 99/2018 VP VALTIONEUVOSTON SELVITYS: KOMISSION TIEDONANTO EU:N BIOTALOUSSTRATEGIAN PÄIVITYKSESTÄ

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää maa- ja metsätalousvaliokuntaa mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto neuvoston päätelmistä biotaloudesta. TEM on ollut mukana kansallisessa valmistelussa.

TEM tukee biotalouden edistämistä EU:ssa ja Ruotsin puheenjohtajuuskaudella tekemiä neuvoston päätelmiä biotaloudesta.

Suomen kansallisen biotalousstrategian päivitys julkistettiin 1.4.2022. Strategian keskeisin tavoite on kaksinkertaistaa biotalouden arvonlisä vuoteen 2035 mennessä kiihdyttämällä biotalouden arvonlisän 3 %:n vuosikasvutaso 4 %:iin. Vuonna 2021 biotalouden arvonlisäys oli 27 mrd. euroa, vuoden 2035 tavoitteeksi on asetettu 50 mrd. euroa.

Biotalous on tulevien vuosikymmenten keskeisimpiä muutosten ajureita. Biotaloudella on tärkeä merkitys yhteiskunnan vihreän siirtymän tukemisessa. Kestävä biotalous on ratkaisu moniin ilmastoa ja luonnon monimuotoisuutta koskeviin kysymyksiin. Biotalouden aktiivinen rooli vihreässä siirtymässä on osaltaan takaamassa sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaista ja taloudellisesti kestävää muutosta. Biotalousstrategian toimeenpanon keskiössä on biotalouden vihreän siirtymän TKI-tiekartta, jonka avulla edesautetaan investointien toteutumista. Uudet, innovatiiviset biotuotteiden pilotointi- ja demonstraatiolaitokset mahdollistavat esim. tekstiili- ja akkuteollisuuden innovaatioiden kehittämisen ja toteuttamisen. EU-vaikuttamisella voidaan edistää biotalouden saamista EU:n teollisuuspolitiikkaan.

Panostukset TKI-tiekarttaan toisivat uutta osaamista ja uusia innovaatioita, jotka näkyvät investointeina. Tuloksellinen vaikuttaminen EU-tasolla tuo biotaloudelle uusia kehitysmahdollisuuksia ja tätä kautta mahdollistaa suomalaisten yritysten kaupan ja viennin kasvua. Nykyisessä globaalissa maailmantilanteessa Suomen huoltovarmuuden ja omavaraisuuden lisääminen on tullut entistä tärkeämmäksi. Biotaloudella on yhä suurempi merkitys riippuvuuden vähentämisessä muihin maihin.

Osana biotalousstrategian toimeenpanoa työ- ja elinkeinoministeriö on määritellyt biotalouden EU-vaikuttamistavoitteet. Suomen keskeinen tavoite on nostaa biotalous osaksi EU:n teollisuuspolitiikkaa ja sen olemassa olevia työkaluja, jotta panostukset näkyvät investointeina. EU-vaikuttaminen ja Ruotsin biotalouspäätelmät edesauttavat biotalouden entistä vahvempaa näkymistä seuraavan komission työohjelmassa.

EU:n biotalousstrategian TKI-painotteiset ensiaskeleet tulisi nostaa seuraavalle tasolle ja tarjota ratkaisuja teollisuuden uudistumiseen. Bioteknologian ja biotuotannon merkitys biotalouden mahdollistajana kasvaa. Ei riitä, että keksitään uusia ratkaisuja Euroopassa, vaan myös valmistetaan tuotteita täällä. Ja polkua keksinnöistä teollisuuteen tulisi nopeuttaa nykyisestä.

Sääntely-ympäristö on EU:ssa tällä hetkellä arvaamaton ja epäjohdonmukainen. Uusia ehdotuksia on tehty paljon, mutta niiden yhteisvaikutusta ei ole arvioitu. Toimialanäkökulma tulisi huomioida jo ehdotusten suunnitteluvaiheessa. Jos biotalouden asema tunnistettaisiin nykyistä paremmin, se huomioitaisiin eri alueiden säädösvalmistelussa.

Edellä mainitut näkemykset on huomioitu myös uusissa biotaloutta koskevissa neuvoston päätelmissä. Päätelmissä korostetaan biotalouden roolia EU:n resilienssiin ja ajankohtaisiin haasteisiin vastaamisessa. Erityisesti otetaan huomioon, että kestävästi hankitut ja tuotetut biopohjaiset tuotteet voivat lisätä resilienssiä ja omavaraisuutta. Päätelmät korostavat myös tutkimuksen ja innovoinnin edistämisen tärkeyttä sekä tieteen edistyksen ja teollisuuspolitiikan parempaa yhteensovittamista. Päätelmissä kehotetaan sisällyttämään biotalous paremmin kaikkiin politiikkoihin ja varmistamaan johdonmukainen ja tehokas politiikka, joka tukee biotalouden kehitystä koko arvoketjussa ja mahdollistaa sen tarjoamien ratkaisujen hyödyntämisen samalla, kun puututaan sääntelyyn liittyviin esteisiin.

Seuraavan sukupolven biotalous 2.0 tarjoaa uusia biopohjaisia, kestäviä ratkaisuja, joissa Suomella ja suomalaisilla yrityksillä on merkittävää liiketoimintapotentiaalia. Eurooppa voi uusissa biopohjaisiin materiaaleihin perustuvissa sovelluksissa saavuttaa teknologisen johtajuuden. Kestävistä biomassalähteistä voidaan tuottaa biopohjaisia, korkean lisäarvon ja uusiutuvan huipputeknologian materiaaleja, komponentteja ja lopputuotteita keskeisiin eurooppalaisiin teollisuuden arvoketjuihin. Esimerkiksi tekstiiliteollisuudessa voidaan tarjota vaihtoehtoja öljypohjaisille kuiduille uudenlaisilla selluloosakuiduilla sekä vaatteiden mekaaniseen ja kemialliseen kierrätykseen perustuvilla kuiduilla.

Digivihreän siirtymän tulee parantaa Suomen kriisinsieto- ja palautumiskykyä, vastata yhteiskunnan tarpeisiin ja tuottaa tuotteita, joissa kestävyys yhdistyy kasvavaan kuluttajahyötyyn ja siten mahdollistaa uusia elämäntapakonsepteja. Biotalous 2.0 tuottaa korkean lisäarvon omaavia, uusiutuvia korkean teknologian biopohjaisia materiaaleja, komponentteja ja lopputuotteita kestävistä biomassalähteistä.

Kestävä biotalous on yksi keino Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi, kestävyysvajeen korjaamiseksi ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. Biotalouden mahdollisuuksien hyödyntäminen edistää Suomen kasvua ja kilpailukykyä sekä tarjoaa hyvinvointia ja työpaikkoja myös syrjäisillä seuduilla. Bio- ja metsätaloudella ja bioenergialla on suuri merkitys Suomen taloudelle ja sitä on pyrittävä kasvattamaan entisestään. Entistä tehokkaammat ja ympäristöystävällisemmät ratkaisut tuovat merkittävää etua kansainvälisessä kilpailussa.

Uusi geopoliittinen tilanne lisää biotalouden merkitystä niin huoltovarmuuden kuin omavaraisuuden näkökulmasta. Biotalous on siten keskeisessä roolissa Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden saavuttamisessa auttaen samalla löytämään ratkaisuja vallitseviin ruokaturva- ja energiakriiseihin. Epävarmuus luo myös uusia mahdollisuuksia. Biotalouden toimijoilla on tarve päivittää omaa tekemistään – osa myös investoi ja kasvattaa kykyään tuottaa.

Suomen tarkoituksena on olla biotalouden kärkimaa. Saksa, USA ja Ruotsi ovat viime vuosina panostaneet vahvasti biotalouteen ja katsovat olevansa biotalouden kärkimaita. Myös Kiina on julkaissut biotalouden viisivuotissuunnitelman vauhdittamaan talouden kehitystä. Kärkimaa-aseman säilyttämiseksi myös Suomen on tehtävä uusia panostuksia biotalouteen.

TEM näkee, että Ruotsin puheenjohtajakaudella hyväksytyt biotalouden päätelmät ylläpitävät keskustelua kestävän biotalouden merkityksestä muuttuvassa toimintaympäristössä. Päätelmät edesauttavat sitä, että biotalous sisällytettäisiin paremmin tulevan komission työohjelmaan. TEM näkee, että päätelmät tukevat Suomen ja EU:n tavoitteita biotalouden edistämisessä sekä mahdollista vuoden 2018 biotalousstrategian päivittämistä.